

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

«ΕΚΔΙΚΑΣΗ ΠΡΑΞΕΩΝ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΩΝ, ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ»

1. Τα τελευταία χρόνια η χώρα μας έχει ταλαιπωρηθεί από μεγάλα σκάνδαλα, στα οποία ως πρωταγωνιστές φέρονται πολιτικοί και κρατικοί αξιωματούχοι. Τα σκάνδαλα αυτά έχουν κλονίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στην πολιτική και τους πολιτικούς και έχουν συμβάλει στην επιδείνωση της δημοσιονομικής κρίσης. Κανένα από αυτά δεν έχει ακόμα οριστικώς διαλευκανθεί, μολονότι η αποκάλυψη πολλών ανατρέχει αρκετά χρόνια πριν. Η αλήθεια είναι ότι η έλλειψη ισχυρής πολιτικής βούλησης, αλλά και η χρόνια αδυναμία της δικαιοσύνης, συνετέλεσαν στο να μη διωχθούν τα συγκεκριμένα εγκλήματα. Να σημειωθεί ότι και μετά τον Οκτώβριο του 2009, που η βούληση δίωξής τους ήταν πλέον δεδομένη, η καθυστέρηση της διαδικασίας είναι εμφανής.
2. Είναι γνωστό ότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει υιοθετήσει μια σειρά μέτρων για την επιτάχυνση της απονομής τόσο της ποινικής και διοικητικής Δικαιοσύνης, όσο, τώρα, και της πολιτικής. Οι νομοθετικές όμως πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί και θα συνεχιστούν δεν μπορούν να αποδώσουν άμεσα αποτελέσματα.
3. Υποθέσεις, όμως, όπως όλες οι παραπάνω, δηλαδή πράξεις διαφθοράς πολιτικών και κρατικών αξιωματούχων και υποθέσεις ιδιαίτερης σημασίας και βαρύτητας για την πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας, δεν θα πρέπει να εκδικάζονται με τους συνήθεις ρυθμούς απονομής της Δικαιοσύνης, ακόμα κι αν αυτοί γίνουν καλύτεροι στο μέλλον. Οι υποθέσεις αυτές πρέπει να εκδικάζονται κατ' απόλυτη προτεραιότητα και μέσα σε πολύ σύντομο χρόνο.

4. Στη νομοθεσία μας προβλέπεται ήδη ότι ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου δικαιούται σε υποθέσεις εξαιρετικής φύσης να διατάσσει τη διεξαγωγή της ανάκρισης και την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο κατ' απόλυτη προτεραιότητα (άρθρο 35 εδ. γ' ΚΠΔ), η διάταξη όμως αυτή δεν έχει μέχρι στιγμής αποδώσει τα αναμενόμενα. Επίσης, προβλέπεται η δυνατότητα του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σε υποθέσεις εξαιρετικής φύσης, να ζητήσει από τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να παραγγείλει τη διενέργεια ανάκρισης και την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο κατ' απόλυτη προτεραιότητα (άρθρο 30 παρ. 3 ΚΠΔ). Το δικαίωμα αυτό που ασκήθηκε για πρώτη φορά τον Δεκέμβριο του 2010 είχε κάποια αποτελέσματα, χωρίς όμως και πάλι να επιτευχθεί η αναγκαία ταχύτητα για τη διαλεύκανση τόσο σοβαρών υποθέσεων, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στις οποίες η Δικαιοσύνη έχει κινηθεί με πολύ πιο γρήγορους ρυθμούς. Με το άρθρο 16 Ν. 3849/2010, που ψηφίστηκε τον Μάιο του 2010, προβλέφθηκε επίσης ευθέως (με προσθήκη τελευταίου εδαφίου στο άρθρο 35 ΚΠΔ) ότι για τα εγκλήματα διαφθοράς που τελούνται από υπαλλήλους, η διεξαγωγή της ανάκρισης και η εισαγωγή στο ακροατήριο γίνεται κατ' απόλυτη προτεραιότητα. Ούτε αυτή, όμως, η διάταξη έχει αποδώσει μέχρι στιγμής τα αναμενόμενα.

5. Οι παραπάνω παρατηρήσεις καταδεικνύουν ότι χρειάζεται πλέον να οριστεί στο νόμο, με απολύτως σαφή τρόπο, ποιες υποθέσεις δικάζονται κατά προτεραιότητα και ποιο ακριβώς είναι το περιεχόμενο της κατά προτεραιότητα εκδίκασής τους. Αυτόν το σκοπό υπηρετεί το παρόν σχέδιο νόμου, δημιουργώντας ποινικές δίκες «εξπρές» για συγκεκριμένες, εξαιρετικής σημασίας υποθέσεις.

6. Ειδικότερα, στο νομοσχέδιο ορίζεται ότι:

Α. Στην ειδική διαδικασία υπάγονται: **(α)** Όλα τα κακουργήματα τα οποία διαπράττουν υπουργοί ή υφυπουργοί επωφελούμενοι από την ιδιότητά τους, εκτός βεβαίως από αυτά που τελούνται από τους ίδιους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους τα οποία δικάζονται βάσει του άρθρου 86 Συντ. και του ν. 3126/2003 για την ποινική ευθύνη των Υπουργών. Στις ρυθμίσεις του σχεδίου νόμου εντάσσονται εγκλήματα κακουργηματικού και μόνο χαρακτήρα, επειδή κρίθηκε ότι η ένταξη και των πλημμελημάτων σε αυτές θα αναιρούσε το σκοπό τους, ο οποίος είναι η ταχύτατη, και για ολίγα μόνο εξαιρετικής σημασίας κακουργήματα, περαίωση της ποινικής διαδικασίας. Εγκλήματα τα οποία διαπράττουν υπουργοί ή υφυπουργοί επωφελούμενοι από την ιδιότητά τους, θεωρούνται

εκείνα που διαπράττονται όχι «εν τη ασκήσει της υπηρεσίας των», αλλά εκείνα που τους δίνεται η ευκαιρία να τελέσουν «εξαιτίας της ιδιότητάς των και των πλεονεκτημάτων που αυτή τους προσφέρει» [:*E. Συμεωνίδου-Καστανίδου*, ΠοινΔικ 2011, 496 επ., ιδίως σελ. 498]. Ακόμη, θα μπορούσαν να ενταχθούν στις νέες ρυθμίσεις κακουργήματα που σχετίζονται απλώς με την εκτέλεση των υπουργικών καθηκόντων, είτε τελούνται «ενόψει» ή «εξαιτίας» της εκτέλεσης αυτών, δεν τελούνται όμως «κατά» την άσκηση των υπουργικών καθηκόντων, δηλαδή δεν πρόκειται για «πράξεις άσκησης πολιτικής, ή, με διαφορετική διατύπωση, πράξεις άσκησης της δημόσιας εξουσίας που το Σύνταγμα παραχωρεί σε ορισμένα πρόσωπα για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα» [βλ. *E. Συμεωνίδου-Καστανίδου*, όπ.π.].

(β) Όλα τα κακουργήματα τα οποία διαπράττουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή επωφελούμενοι από την ιδιότητά τους, γενικοί και ειδικοί γραμματείς Υπουργείων, διοικητές, υποδιοικητές ή πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων ή διευθύνοντες ή εντεταλμένοι σύμβουλοι νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δημοσίων επιχειρήσεων, δημοσίων οργανισμών και νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το κράτος, καθώς και αιρετά μονοπρόσωπα όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η έννοια του όρου «κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή επωφελούμενοι από την ιδιότητά τους» είναι επαρκώς οριοθετημένη τόσο νομολογιακά όσο και στη θεωρία, αφού έχει μια ιστορική διαδρομή 60 και πλέον ετών, ως απαντώσα από το έτος 1950 στο άρθρο 262 ΠΚ, το οποίο ορίζει (ως είχε στην αρχική του μορφή, πριν δηλαδή τη μεταγλώττισή του): «Εάν υπάλληλος καταστή, εν τη ασκήσει της υπηρεσίας του ή επωφελούμενος της ιδιότητός του, εκ προθέσεως υπαίτιος κακουργήματος [...]». Συνεπώς, στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης περιλαμβάνονται τα εγκλήματα εκείνα που διαπράττει ο υπάλληλος κατά την άσκηση της ανατεθείσας σε αυτόν από το νόμο ή την αρμόδια αρχή υπηρεσίας, καθ' ον δηλαδή χρόνο ασκεί τα καθήκοντά του και στο πλαίσιο των υπηρεσιακών καθηκόντων του καθώς και αυτά που τελούνται «δια καταχρήσεως μεν της ιδιότητός του, ασχέτως όμως προς την υπηρεσίαν του» [: *A. Μπουρόπουλος*, Ερμηνεία του Ποινικού Κώδικος, κατ' άρθρον, έκδ. 1960, τόμ. Β', υπ' άρθρο 262, σελ. 393]. [Βλ. και *N. Μπιτζιλέκη*, Τα υπηρεσιακά εγκλήματα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1993, σελ. 96 επ., ο οποίος αναφέρει (σελ. 99) ότι «Επωφελούμενος της υπηρεσίας» σημαίνει ότι χωρίς τη συγκεκριμένη υπηρεσιακή δράση ο υπάλληλος δεν θα τελούσε ή θα τελούσε με ιδιαίτερη

δυσκολία την εγκληματική πράξη, την εκμετάλλευση δηλαδή των ευκαιριών που του προσφέρει η υπαλληλική του θέση»].

(γ) Κακουργήματα ιδιαίτερα μεγάλου κοινωνικού ενδιαφέροντος ή μείζονος δημοσίου συμφέροντος. Ως τέτοιες πράξεις, της πρώτης κατηγορίας, μπορούν να νοηθούν λ.χ. οι κακουργηματικές πράξεις με μεγάλο αριθμό θυμάτων που συνταράσσουν την κοινωνική ζωή της χώρας, ενώ στη δεύτερη κατηγορία θα ενέτασσε κανείς μια μεγάλων διαστάσεων κατάχρηση χρημάτων δημόσιου οργανισμού. Ο χαρακτηρισμός της υπόθεσης ως ιδιαίτερα μεγάλου κοινωνικού ενδιαφέροντος ή μείζονος δημοσίου συμφέροντος γίνεται με πράξη από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, στον οποίο απευθύνεται ο αρμόδιος εισαγγελέας αμέσως μόλις λάβει τη μήνυση, την έγκληση ή την αναφορά.

Β. Στις πιο πάνω υποθέσεις δεν διατάσσεται προανάκριση, αλλά ασκείται ποινική δίωξη αμέσως με παραγγελία για ανάκριση. Αν κριθεί από τον αρμόδιο εισαγγελέα μπορεί να διαταχθεί και προκαταρκτική εξέταση, η οποία διενεργείται αποκλειστικά και αυτοπρόσωπα από εισαγγελέα πρωτοδικών και ολοκληρώνεται μέσα σε προθεσμία δύο μηνών. Η αναφορά στο άρθρο 2 παρ. 1 του σχεδίου νόμου του άρθρου 43 ΚΠΔ, έχει την έννοια ότι ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών έχει τα οριζόμενα απ' αυτήν δικαιώματα, αρχειοθέτησης δηλαδή της μήνυσης ή αναφοράς αν διαπιστώσει το νόμω αστήρικτον ή ουσία αβάσιμον αυτής (Οίκοθεν εννοείται ότι επί εγκλήσεως εφαρμόζεται το άρθρο 47 ΚΠΔ). Η διατασσόμενη ανάκριση διενεργείται κατ' απόλυτη προτεραιότητα και πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέσα σε προθεσμία τεσσάρων μηνών. Σε δυσχερείς υποθέσεις προβλέπεται να ορισθούν επιπλέον μέχρι δύο ανακριτές και μέχρι ένας εισαγγελέας. Οι ανωτέρω δικαστικοί λειτουργοί απαλλάσσονται όλων των άλλων καθηκόντων τους, προκειμένου απερίσπαστοι να αφιερωθούν στην ανακριτική διαδικασία.

Γ. Προβλέπεται, όπως οι εισαγγελείς και ανακριτές υποστηρίζονται στο έργο τους από αριθμό γραμματέων και ειδικών επιστημόνων ή πραγματογνωμόνων που κρίνεται αναγκαίος για την ολοκλήρωση της ανακριτικής διαδικασίας μέσα στον προβλεπόμενο γι' αυτήν χρόνο. Τους γραμματείς και ειδικούς επιστήμονες ή πραγματογνώμονες ορίζει ο εισαγγελέας εφετών, που έχει την ανώτατη διεύθυνση της ανάκρισης. Ακόμη, ο ανακριτής και ο εισαγγελέας βοηθούνται από την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τον Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος (άρθρο 17 Α του ν. 2523/1997, όπως προστέθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3943/2011). Την ίδια

υποχρέωση για συνδρομή έχει και κάθε δημόσιος λειτουργός ή υπάλληλος, καθώς και όλοι οι δημόσιοι οργανισμοί και αρχές.

Δ. Ο ανακριτής και ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών μπορούν να διατάξουν με αιτιολογημένη διάταξή τους την άρση του φορολογικού, τραπεζικού, χρηματιστηριακού και κάθε είδους απορρήτου. Η διάταξη πρέπει να αναφέρει το πρόσωπο που έχει σχέση με την ερευνώμενη υπόθεση και να περιέχει το ακριβές χρονικό διάστημα για το οποίο ισχύει η άρση, που δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα μήνα. Όταν κρίνεται, όμως, ότι η άρση πρέπει να διαρκέσει πέραν αυτού του χρονικού διαστήματος, ο ανακριτής ή ο εισαγγελέας υποχρεούνται να εισαγάγουν το ζήτημα στο οικείο δικαστικό συμβούλιο, διαφορετικά η ισχύς της διάταξης παύει αυτοδικαίως με τη λήξη του μήνα. Ακόμη, εισάγεται ρύθμιση, ακριβώς ταυτόσημη με αυτήν του άρθρου 48 του ν. 3691/2008, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 3932/2011, με την οποία ο ανακριτής, με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα, μπορεί να απαγορεύσει την κίνηση κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, καθώς και το άνοιγμα των θυρίδων θησαυροφυλακίου του κατηγορουμένου, έστω και κοινών οποιουδήποτε είδους με άλλο πρόσωπο, όταν υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι οι λογαριασμοί, οι τίτλοι, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή οι θυρίδες περιέχουν χρήματα ή πράγματα που προέρχονται από την τέλεση του εγκλήματος.

Ε. Λαμβάνεται πρόνοια, η υπόθεση να χωρίζεται για όσους δεν έχουν την ιδιότητα των προσώπων του άρθρου 1, αν τούτο επιβάλλεται από την ανάγκη εμπρόθεσμης αποπεράτωσης της ανάκρισης. Έτσι, προτείνεται, όσες πτυχές των υποθέσεων αυτών έχουν ωριμάσει, ως προς τα πρόσωπα και τις κατηγορίες, πρέπει να χωρίζονται από την υπόλοιπη δικογραφία και να παραπέμπονται κατ' απόλυτη προτεραιότητα.

ΣΤ. Η περάτωση της ανάκρισης για τα εν λόγω εγκλήματα κηρύσσεται από το συμβούλιο εφετών με βούλευμα. Ο τρόπος αυτός περάτωσης της ανάκρισης προτιμήθηκε από εκείνον της δι' απευθείας κλήσεως στο ακροατήριο με κλητήριο θέσπισμα του εισαγγελέα εφετών, με σύμφωνη γνώμη του προέδρου εφετών. Και τούτο για τρεις λόγους: πρώτον, γιατί η απευθείας κλήση παραπομπή σχεδόν εγκαταλείφθηκε από το νομοθέτη (βλ. άρθρο 16 Ν. 3904/2010, με το οποίο προστέθηκε άρθρο 308 Α στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την κατ' εξαίρεση περάτωση της ανάκρισης), δεδομένου του δικαιοκρατικού ελλείμματος που αυτή παρουσιάζει [όπως λίαν ορθά αναφερόταν στην Αιτιολογική Έκθεση του άνω νόμου], και η εμμονή σε αυτήν θα ήταν αδικαιολόγητη

οπισθοδρόμηση, δεύτερον, γιατί η συζήτηση της υπόθεσης στο συμβούλιο των εφετών και η έκδοση του βουλεύματος συμβάλει κατά πολύ στην ορθή διάγνωση και κρίση της υπόθεσης στο ακροατήριο και τρίτον, η μεσολάβηση ενός δικαστικού σχηματισμού, όπως αυτού του συμβουλίου των εφετών, στην ουσιαστική περάτωση της ανάκρισης παρέχει τα εχέγγυα της ενδελεχούς εκτίμησης του αποδεικτικού υλικού και προλαμβάνει την εσπευσμένη εισαγωγή ανυποστάτων κατηγοριών στο ακροατήριο [έτσι η Αιτιολογηθείσα ΚΠΔ].

Ζ. Ως καθ' ύλη αρμόδιο για την εκδίκαση των πιο πάνω εγκλημάτων δικαστήριο ορίζεται το τριμελές εφετείο κακουργημάτων. Σε αυτό όμως ορίζεται δικάσιμος κατ' απόλυτη προτεραιότητα, εντός δύο μηνών από την ολοκλήρωση της προδικασίας και τη διαβίβαση των εγγράφων της δικογραφίας στον αρμόδιο εισαγγελέα.

Η. Προκειμένου να επιτευχθεί η γρήγορη εκδίκαση της υπόθεσης, ορίζεται ότι δεν επιτρέπεται η χορήγηση αναβολής. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις απόλυτης ανάγκης επιτρέπεται μόνο διακοπή της δίκης. Και τούτο για δεκαπέντε το πολύ ημέρες. Αν όμως μετά τη διακοπή διαπιστωθεί ότι καθίσταται ανέφικτη η συνέχιση της δίκης αναβάλλεται και επανάληψή της γίνεται σε σύντομη δικάσιμο εντός δύο μηνών.

Θ. Προβλέπεται το ένδικο μέσο της έφεσης κατά των εκδιδόμενων αποφάσεων του τριμελούς εφετείου κακουργημάτων και η υπόθεση εισάγεται κατ' απόλυτη προτεραιότητα στο αρμόδιο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, και προσδιορίζεται εντός δύο μηνών από τη διαβίβαση των εγγράφων της δικογραφίας στον αρμόδιο εισαγγελέα.

Ι. Η προτεινόμενη με το παρόν σχέδιο νόμου ποινική διαδικασία είναι ανεξάρτητη και έχει αυτοτέλεια από την διαδικασία που γίνεται ενώπιον της Βουλής σύμφωνα με το άρθρο 86 του Συντάγματος. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση που ενεργοποιείται το άρθρο 29 ΚΠΔ.

ΙΑ. Με τις τελικές και μεταβατικές διατάξεις ορίζεται πρώτον, ότι για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται διαφορετικά στο νόμο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και δεύτερον, επαναλαμβάνεται η γενικώς παραδεδεγμένη αρχή ως προς τα χρονικά όρια της ισχύος των δικονομικών νόμων, ότι δηλαδή η διαδικασία χωρεί σύμφωνα με το νόμο που ισχύει καθ' όν χρόνο επιχειρείται η διαδικαστική πράξη και έτσι το κατά την έναρξη της ισχύος του νόμου «ατέλεστον μέρος της ποινικής διαδικασίας συνεχίζεται συμφώνως προς τας διατάξεις αυτού» [: *Α. Μπουρόπουλος*, Ερμηνεία του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας, κατ' άρθρον, έκδ. 2^η, 1957, τόμ. Β', υπ' άρθρο 596, σελ. 417-418].